

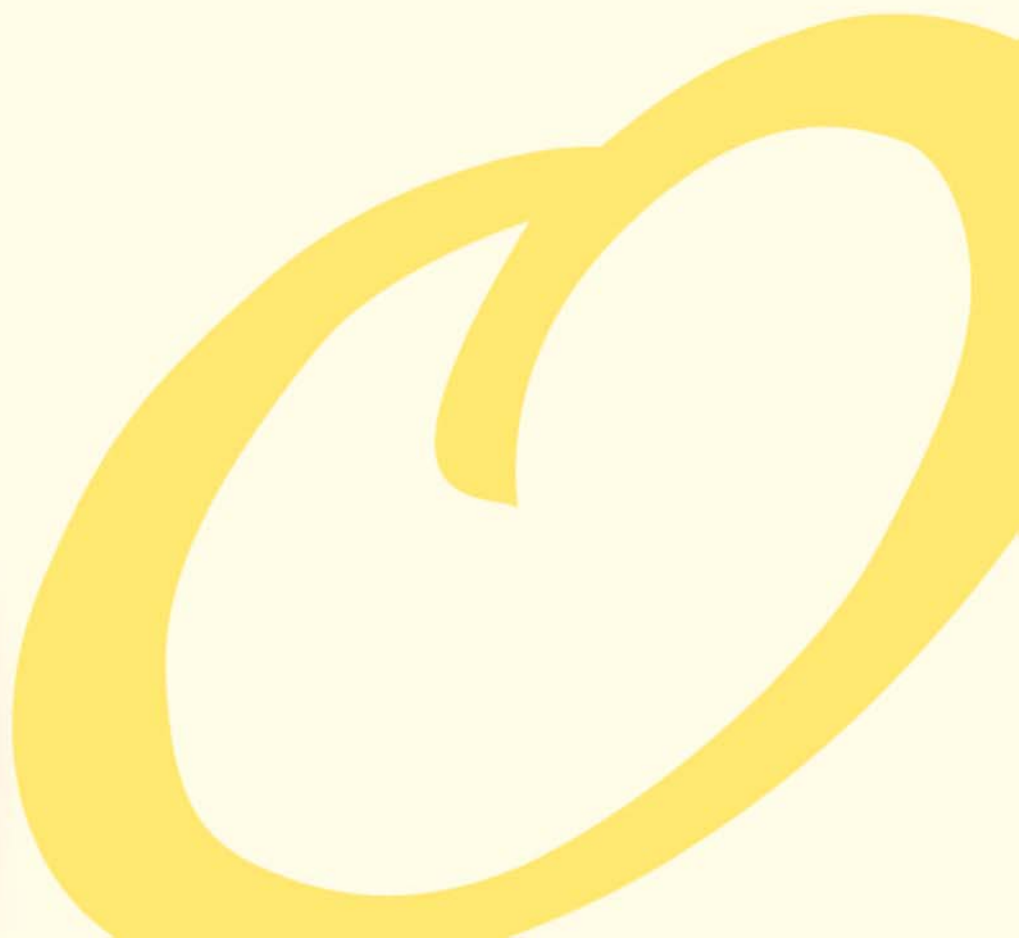

Oberon

Focus op vroegschoolse educatie

Peiling bij scholen en schoolbesturen

2008/2009

Focus op vroegschoolse educatie

Peiling bij scholen en schoolbesturen

2008-2009

Opdrachtgever: Ministerie van OCW

Utrecht, augustus 2009

© Oberon

Postbus 1423

3500 BK Utrecht

tel. 030-2306090

fax 030-2306080

e-mailadres: info@oberon.eu

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Achtergrond en doel peiling	4
1.2	Opzet peiling	4
1.3	Steekproef	5
1.4	Respons	5
1.5	Analyse en rapportage	7
2	Scholen	8
2.1	Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'	8
2.2	Gebruik VVE-programma	9
2.3	Scholing en personeel	11
2.4	Uitvoeringspraktijk	12
2.5	Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009	15
2.6	Ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'	16
3	Schoolbesturen	20
3.1	Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'	20
3.2	Kwaliteit en belang vroegschoolse educatie	20
3.3	Financiën	22
3.4	Afspraken met gemeente(n)	24
3.5	Knelpunten in de uitvoering van vroegschoolse educatie	25
3.6	Ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'	25
4	Samenvatting en conclusie	28
4.1	Samenvatting	28
4.2	Conclusie	30

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doel peiling

Kwalitatief goede vroegschoolse educatie heeft (zeker in combinatie met voorschoolse educatie) een positief effect op de resultaten van kinderen. Staatssecretaris Dijkema heeft daarom met de PO-raad, de besturenorganisatie, de vakorganisaties en de VNG afspraken gemaakt over het verhogen van de kwaliteit en het aanbod van vroegschoolse educatie en het bevorderen van de *doorlopende leerlijn*. De afspraken zijn in het najaar van 2008 vastgelegd in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'.

In het convenant staat dat besturen van basisscholen die in aanmerking komen voor gewichtsgeld uiterlijk in 2011 de leerlingen in de groepen 1 en 2 vroegschoolse educatie zullen aanbieden. Ook zullen basisscholen en gemeenten gezamenlijk zorg dragen voor de verhoging van het bereik en een voldoende dekkend aanbod van vroegschoolse educatie en nemen zij maatregelen ter bevordering van een doorlopende leerlijn.

Het kabinet wil verder dat in 2011 alle kinderen met het risico op een achterstand in de Nederlandse taal deelnemen aan een VVE-programma. Daarnaast moet de kwaliteit van VVE omhoog door het gebruik van effectieve VVE-programma's te stimuleren en de uitvoeringscondities te verbeteren. In 2011 moet de taalachterstand van leerlingen aan het eind van de basisschool met 40 procent zijn gereduceerd ten opzichte van het meetjaar 2002 (Kwaliteitsagenda PO "Scholen voor morgen").

OCW draagt onder meer bij aan de versterking van de professionaliteit via de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie. Een ondersteuningstraject dat wordt uitgevoerd door Oberon zorgt verder voor informatievoorziening over vroegschoolse educatie naar de schoolbesturen en basisscholen.

Om een beeld te krijgen van de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van vroegschoolse educatie en om eventuele knelpunten en ondersteuningsbehoeften van het onderwijs op dit gebied in kaart te brengen, heeft Oberon in het kader van het ondersteuningstraject in het voorjaar van 2009 (schooljaar 2008/09) een peiling uitgevoerd onder scholen en schoolbesturen. In deze rapportage gaan we in op de resultaten van deze eerste *Focuspeiling*. Het is de bedoeling dat de peiling in schooljaar 2009/10 wordt herhaald.

1.2 Opzet peiling

De Focuspeiling vond plaats van begin april – half mei 2009. Voor de peiling onder de scholen en de schoolbesturen zijn twee (afzonderlijke) vragenlijsten opgesteld.

Het onderzoek onder de **scholen** vond deels plaats via internet en deels telefonisch. Het onderzoek onder de **schoolbesturen** vond alleen via internet plaats. Zowel de scholen als de schoolbesturen kregen een schriftelijke uitnodiging om aan het onderzoek deel te nemen. De brief bevatte uitleg over het onderzoek en de inloggegevens voor de internetvragenlijst. Alle scholen die na een week de internetvragenlijst nog niet hadden ingevuld, zijn telefonisch benaderd om ze de extra mogelijkheid te bieden de vragenlijst ook telefonisch in te vullen. De internetvragenlijst bleef ook benaderbaar. De schoolbesturen hebben alleen een internetvragenlijst ingevuld.

Halverwege de looptijd zijn alle respondenten (zowel scholen als besturen) nogmaals aan het onderzoek herinnerd door een bijgevoegde brief bij twee brochures die in het kader van het

ondersteuningstraject aan alle basisscholen die gewichtenmiddelen ontvangen en hun schoolbesturen zijn verstuurd ('Hoe eerder hoe beter' en 'Overzicht financiën Vroegschoolse Educatie').

In beide vragenlijsten werd ingegaan op de bekendheid van de scholen en de schoolbesturen met de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' en het ondersteuningstraject, personele en financiële randvoorwaarden voor vroegschoolse educatie en ondersteuningsbehoeften en knelpunten op het gebied van vroegschoolse educatie. Bij de vragenlijst voor de OAB-scholen was een routing van toepassing. Scholen die aangaven (nog) geen VVE-programma te gebruiken, kregen een beperktere set van vragen voorgelegd over het ondersteuningstraject en de financiële randvoorwaarden. Dit houdt in dat het aantal respondenten per vraag kan verschillen. In de telefonische vragenlijst voor de scholen werden dezelfde vragen gesteld als in de internetvragenlijst.

1.3 Steekproef

De beoogde doelgroepen van de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' zijn scholen die geld ontvangen in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid (hierna te noemen OAB-scholen) en schoolbesturen die OAB-scholen onder hun beheer hebben.

Vanwege de vrijwel gelijktijdige uitvoering van de landelijke VVE-monitor 2009 door Sardes onder (deels) dezelfde doelgroep is besloten voor de Focuspeiling de helft van alle OAB-scholen te benaderen en voor de VVE-monitor de andere helft. Hiervoor is eerst door Sardes op basis van de formule voor het berekenen van het schoolgewicht bepaald welke scholen een schoolgewicht hebben van 1 of groter. Dat is gebeurd op vestigingsniveau. Uit een totale groep van 2.870 bao-vestigingen is vervolgens aselekt (en niet gestratificeerd) een steekproef getrokken van 50%. De helft van deze steekproef is gebruikt voor de VVE-monitor en de andere helft voor de Focuspeiling¹.

De steekproef voor de Focuspeiling bestond in totaal uit 1.429 OAB-scholen. Daarnaast zijn de in totaal 629 schoolbesturen benaderd van alle OAB-scholen.

1.4 Respons

De vragenlijst voor OAB-scholen is ingevuld door 561 scholen; een respons van 39%. De scholen hadden een lichte voorkeur voor het invullen via internet (23%) boven telefonisch (16%).

Van de scholen die zijn benaderd voor het telefonische onderzoek, was 30% bereid om de vragenlijst meteen in te vullen. Een kwart gaf aan de vragenlijst nog op internet te willen gaan invullen. Zo'n 5% van de scholen wilde de vragenlijst later invullen of had hem inmiddels al op internet ingevuld. De scholen die medewerking aan het onderzoek weigerden (40%), is gevraagd naar de reden hiervoor. De belangrijkste reden was een tijdgebrek (50%). Daarnaast gaf een derde aan tegen vragenlijsten of onderzoek in het algemeen te zijn. De overige scholen hadden een andere reden.

Bij de schoolbesturen hebben 119 van de 629 benaderde besturen de vragenlijst ingevuld (19%). De respons onder de schoolbesturen is daarmee aanzienlijk lager dan onder de scholen. Omdat de schoolbesturen niet telefonisch zijn benaderd, is de reden van non-respons niet bekend.

¹ Achteraf is gecontroleerd of er significante verschillen zijn tussen de steekproef voor de VVE-monitor en de steekproef voor de Focuspeiling wat betreft schoolgrootte, denominatie, percentage gewichtenleerlingen en gemeentegrootte. Dit was niet het geval.

Tabel 1 Respons eerste Focuspeiling (2008/09)

	Scholen		Schoolbesturen	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Respons	561	39%	121	19%
Non-respons	868	61%	510	81%
Totaal	1.429	100%	629	100%

Selectieve non-respons

Scholen

Om te kijken of er sprake is van selectieve non-respons zijn de steekproef en de responsgroep van de scholen op een aantal relevante en beschikbare achtergrondvariabelen over de schoolpopulatie met elkaar vergeleken. Er blijken geen verschillen te zijn tussen de steekproef en de responsgroep. Wat betreft schoolgrootte, het aantal VVE-leerlingen, het totale percentage gewichtenleerlingen en het percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen zijn de steekproef en de responsgroep vergelijkbaar. We kunnen dus concluderen dat de responsgroep voor deze achtergrondvariabelen representatief is voor de steekproef.

Tabel 2 Selectieve non-respons scholen eerste Focuspeiling (2008/09)

	Steekproef	Responsgroep
schoolgrootte (gemiddeld aantal leerlingen)	217	218
gemiddeld aantal VVE-leerlingen	13	13
totale percentage gewichtenleerlingen	22%	22%
percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen	26%	26%

Schoolbesturen

De steekproef en de responsgroep van de schoolbesturen zijn op een drietal relevante en beschikbare achtergrondvariabelen (aantal OAB-scholen binnen het bestuur, gemeentegrootte en denominatie) met elkaar vergeleken. De besturen in de responsgroep hebben gemiddeld iets meer OAB-scholen onder hun beheer dan de besturen uit de steekproef (5,3 vs. 4,6). Qua gemeentegrootte zijn er geen verschillen tussen de steekproef en de responsgroep. Wat betreft denominatie hebben er in vergelijking met de steekproef iets meer openbare en rooms-katholieke en wat minder protestants-christelijke en overige denominaties aan het onderzoek deelgenomen. De responsgroep is redelijk representatief voor de steekproef.

Tabel 3 Selectieve non-respons schoolbesturen eerste Focuspeiling (2008/09)

	Steekproef	Responsgroep
gemiddeld aantal OAB-scholen binnen bestuur	4,6	5,3
gemeentegrootte (gemiddelde)	3,1	3,1
<i>denominatie</i>		
openbaar	22%	26%
rooms-katholiek	17%	20%
protestants-christelijk	27%	25%
overig	34%	29%

1.5 Analyse en rapportage

De bevindingen bij de scholen en de schoolbesturen van deze eerste Focuspeiling zijn afzonderlijk geanalyseerd en worden beschreven in de volgende hoofdstukken. Voor de analyses van de resultaten van de scholen zijn de gegevens van de internetvragenlijst en de telefonische vragenlijst samengevoegd. Bij de analyses wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de resultaten van de internetvragenlijst en de telefonische vragenlijst.

Daar waar mogelijk en relevant wordt in het rapport een vergelijking gemaakt tussen de scholen en de schoolbesturen. Bij de beschrijving van de resultaten van de scholen en schoolbesturen zullen ook relevante achtergrondvariabelen zoals schoolgrootte, percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen bij de scholen en gemiddeld aantal OAB-scholen bij de schoolbesturen als verklarende variabelen worden gebruikt.

2 Scholen

In dit hoofdstuk gaan we in op de resultaten van de Focuspeiling bij de OAB-scholen. In paragraaf 2.1 bespreken we de bekendheid van de scholen met de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'. Vervolgens gaan we in op het gebruik van een VVE-programma (2.2) en eisen en knelpunten op het gebied van scholing en personeel (2.3). In paragraaf 2.4 bespreken we de uitvoeringspraktijk van vroegschoolse educatie op de scholen. De bekendheid met de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009 komt in paragraaf 2.5 aan bod en in paragraaf 2.6 bespreken we tot slot de ondersteuningsbehoeften van de scholen op het gebied van vroegschoolse educatie.

2.1 Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

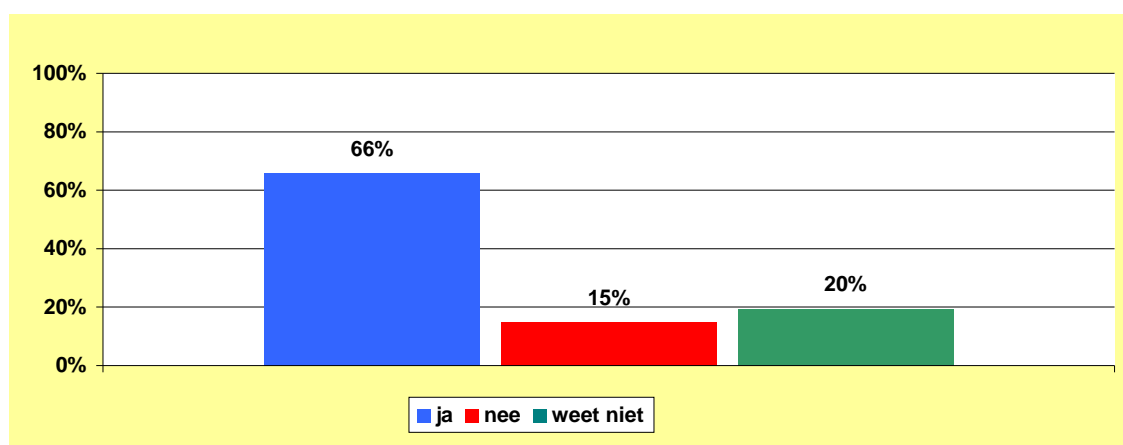
In het najaar van 2008 is door de PO-raad, besturenorganisaties, onderwijsvakorganisaties, gemeenten en het Rijk de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' ondertekend. De afspraken moeten ervoor zorgen dat vroegschoolse educatie een prominente plaats krijgt op de kwaliteitsagenda van scholen.

Uit de eerste Focuspeiling blijkt dat ruim de helft van de ondervraagde OAB-scholen (56%) bekend is met de doelen die in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' staan.

Een van de belangrijkste afspraken binnen de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' is dat besturen van basisscholen die in aanmerking komen voor gewichtengeld uiterlijk in 2011 de gewichtenleerlingen in de groepen 1 en 2 vier dagdelen vroegschoolse educatie aanbieden. Het aanbod vroegschoolse educatie moet van goede kwaliteit zijn en er moet sprake zijn van een doorlopende leerlijn.

Bijna tweederde van de deelnemende OAB-scholen acht deze doelstelling haalbaar voor hun school. Een vijfde weet het echter nog niet en 15 procent acht de doelstelling niet haalbaar.

Figuur 1 Haalbaarheid doelstelling agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' voor scholen 2008/09 (n=528)

Scholen die de doelstellingen van de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' haalbaar achten, geven vaak aan dat ze al bezig zijn met vroegschoolse educatie en de doorlopende leerlijn. Wel plaatsen ze soms de kanttekening dat er dan wel voldoende geld en formatie beschikbaar moet zijn.

- *“We zijn al hard op weg om dit te halen. Hiervoor is de makkelijkste manier om een leerkracht aan te stellen voor nog drie dagdelen. De leerkracht die nu twee dagdelen werkt aan tutoring doet al meer dan ze "mag".”*
- *“Dit is haalbaar al zal in de toekomst misschien drie dagdelen aangeboden worden gezien de mindering van het gewichtengeld’.*

Scholen die de doelstelling niet haalbaar achten, geven in veel gevallen aan dat ze hiervoor te weinig financiële middelen hebben. Dit heeft vaak te maken met het feit dat ze niet (meer) in aanmerking komen voor de OAB-middelen.

- *“Er zijn geen gelden meer beschikbaar gesteld. De school kreeg 80.000 euro VVE. Toen kwam de nieuwe gewichtenregeling (kost de school -1.000 WTF) en werd de VVE-subsidie in zijn geheel afgebouwd.”*
- *“Het is niet haalbaar omdat we te weinig doelgroepkinderen hebben. Wij hebben dat wel in het verleden gehad, een VVE-programma. De gemeente heeft zich daar ook voor ingespannen. Maar vier dagdelen halen we niet, dat is niet voor elkaar te krijgen.”*

Scholen die hebben aangegeven niet te weten of ze de doelstelling kunnen halen, merken vaak op dat er nog veel onzekerheden zijn over de invulling en uitvoering van de regeling en wijzen vaak ook op een (verwacht) tekort aan financiële en personele middelen.

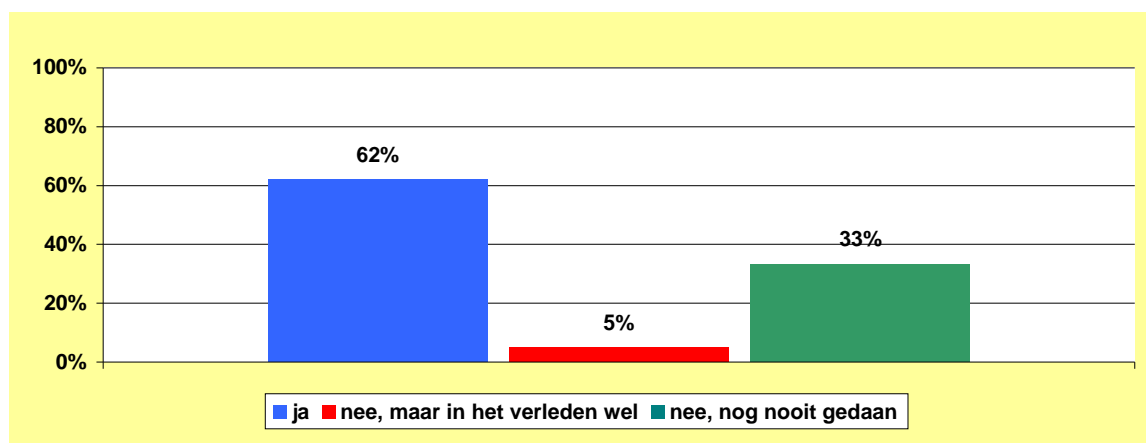
- *“Mij is nog niet duidelijk of hier extra inspanning voor nodig is en zo ja, wie daar dan personeel voor moet betalen. Komt er vanuit het ministerie extra geld voor vrij? Moeten de scholen dit uit de eigen formatie gaan regelen? Wat worden de eisen voor peuterspeelzalen?”*
- *“Op dit moment wordt de gehele groep eenzelfde (goed) VVE-aanbod gegeven met daarin verbijzondering voor degenen die sneller kunnen. Of de "echte" VVE-kinderen alleen dit aanbod gegeven kan worden, zal altijd afhankelijk zijn van menskracht.”*

Over het algemeen, dus zowel bij de scholen die de doelstelling haalbaar achten als bij de scholen die daar bedenkingen over hebben, lijken de twijfels vooral betrekking te hebben op de doelstelling de vroegschoolse educatie verdeeld over vier dagdelen aan te bieden. Het realiseren van een doorlopende leerlijn en de kwaliteit van het aanbod worden als reëler ervaren.

2.2 Gebruik VVE-programma

Ruim 60% van de OAB-scholen die hebben meegedaan aan het onderzoek gebruikt een (erkend) VVE-programma, zoals Piramide, Kaleidoscoop of Doe meer met Bas om de ontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren. Een derde heeft nog nooit met een VVE-programma gewerkt en een klein deel (5%) werkt er momenteel niet mee, maar heeft dit in het verleden wel gedaan.

Figuur 2 Percentage scholen dat met een VVE-programma werkt 2008/09 (n=549)

Uit aanvullende analyses blijkt dat de scholen die wél met een VVE-programma werken een groter aantal VVE-leerlingen, een hoger percentage gewichtenleerlingen en een hoger percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen hebben dan scholen die niet met een VVE-programma werken. Het al dan niet (meer) werken met een VVE-programma is niet gerelateerd aan de schoolgrootte.

Tabel 4 Vergelijking achtergrondgegevens scholen met en zonder VVE-programma (2008/09)

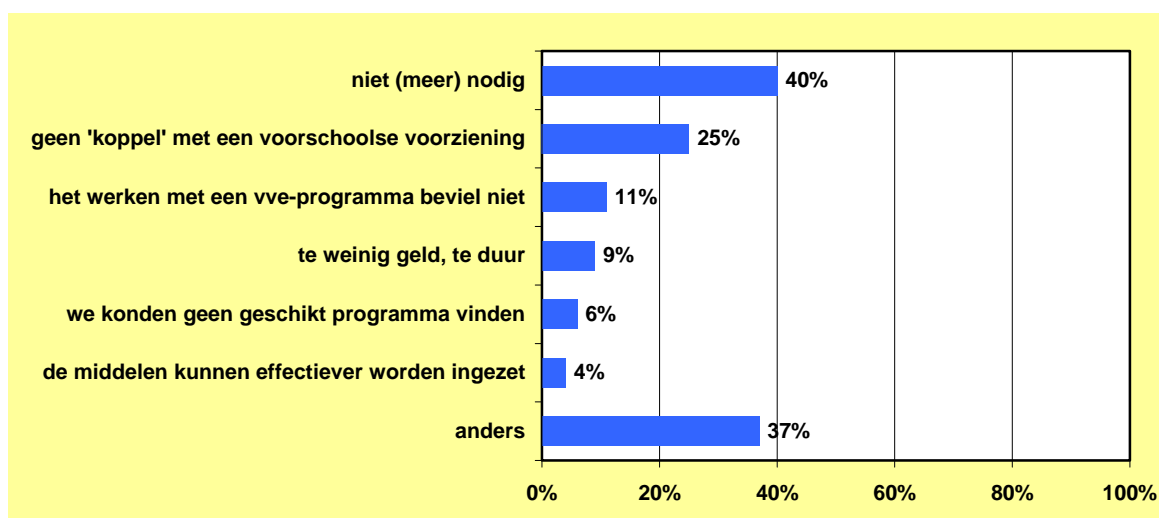
	VVE-programma	geen VVE-programma
gemiddeld aantal VVE-leerlingen	16,5*	9,3
totale percentage gewichtenleerlingen	24,9*	17,4
percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen	31,0*	17,5
schoolgrootte (gemiddeld aantal leerlingen)	213,5	225,6

* significant verschil

De belangrijkste reden die scholen zelf aangeven waarom ze niet of niet meer met een VVE-programma werken, is omdat dit niet (meer) nodig is vanwege het beperkte aantal doelgroepkinderen op de school, of omdat er geen sprake (meer) is van achterstandenproblematiek. Dit geldt voor 40% van de respondenten die aangaven geen VVE-programma (meer) te gebruiken. Een relatief groot aantal respondenten geeft als reden dat ze geen 'koppel' vormen met een voorschoolse voorziening (25%)². Elf procent geeft aan dat ze niet meer met een VVE-programma werken omdat dit niet beviel.

² Bij de scholen die in het kader van de VVE-monitor van Sardes zijn ondervraagd, is dezelfde vraag gesteld. Hier lag het percentage scholen dat als reden geeft dat ze geen 'koppel' vormen met een voorschoolse voorziening op 3%. De reden voor dit verschil is niet duidelijk.

Figuur 3 Redenen waarom er niet (meer) gewerkt wordt met een VVE-programma 2008/09 (n=204)

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Ruim een derde van de respondenten gaf (nog) een andere reden op, bijv. dat ze andere prioriteiten hebben gesteld, een 'VVE-light' school zijn, of met een andere methode werken (Schatkist of andere leesbevorderingsprogramma's).

Uit de antwoorden komt echter ook naar voren dat veel scholen niet goed op de hoogte zijn van wat een VVE-programma precies is en welke programma's daar onder vallen. Soms blijkt men wél met een VVE-programma te werken, maar wordt dat niet als zodanig gezien. Een school die aangeeft niet met een VVE-programma te werken, zegt in de toelichting: "Wij hebben bewust gekozen voor Ik & Ko". Het daadwerkelijke gebruik van VVE-programma's kan dus in werkelijkheid hoger óf lager liggen dan hier wordt gesuggereerd.

Van de scholen die geen VVE-programma (meer) gebruiken is 34% van plan dit in de toekomst wel te gaan doen. Een kleine 30% is niet van plan een VVE-programma te gaan gebruiken en 37% weet het nog niet. Een aantal scholen geeft aan nog zoekende te zijn naar een geschikt VVE-programma.

2.3 Scholing en personeel

Aan de scholen die aangaven gebruik te maken van een VVE-programma is een aantal vragen gesteld over de eisen die aan het personeel worden gesteld op het gebied van scholing, het waarborgen van de professionele kwaliteiten en ervaren knelpunten op het gebied van scholing en personeel.

Opleidingseisen

Welke eisen stellen scholen aan hun leerkrachten op VVE-gebied? Een meerderheid van de scholen (63%) is van mening dat om een VVE-programma goed te kunnen uitvoeren, de leerkrachten scholing hierin moeten hebben gehad en in het bezit moeten zijn van een certificaat. Een kleiner deel van de scholen vindt zelfscholing (15%), andere (algemene) scholing op VVE-gebied (13%) voldoende, of stelt andere eisen (9%). In het laatste geval gaat het vaak om een combinatie van de hiervoor genoemde eisen, bijv. "geschoold in VVE-programma, met certificaat/zelfscholing". Sommige scholen geven aan geen specifieke eisen te stellen aan de leerkrachten, een onderwijsbevoegdheid vinden zij voldoende.

Bijna 40% van de scholen geeft aan dat alle leerkrachten in groep 1 en 2 VVE-gecertificeerd zijn. Bij een derde is een deel van de leerkrachten in het bezit van een VVE-certificaat en bij ruim een kwart is geen van de leerkrachten VVE-gecertificeerd.

Waarborging van professionele kwaliteiten

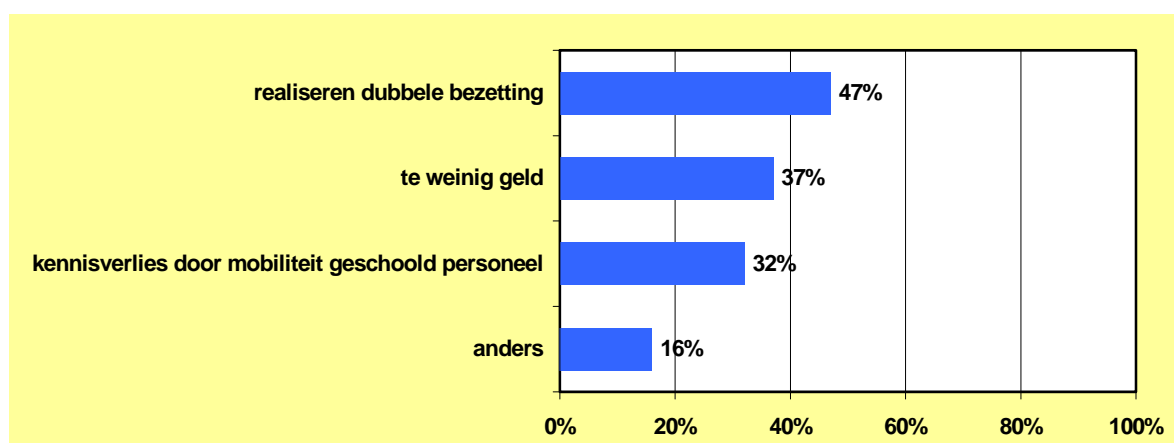
De scholen zetten verschillende middelen in om de professionele kwaliteiten van de leerkrachten in groep 1 en 2 te waarborgen. Het merendeel doet dit via nascholing (81%). Ongeveer de helft van de scholen laat de leerkrachten (ook) cursussen volgen en 46% doet aan intervisie. Bijna een op de vijf scholen zet nog andere middelen in om de leerkrachten van groep 1 en 2 te professionaliseren, zoals klassenconsultaties, coaching, contacten met peuterspeelzalen, vergaderingen en (VVE-)overleg, of externe ondersteuning door een onderwijsbegeleidingsdienst.

Twee derde van de scholen geeft aan dat VVE verankerd is in het personeelsbeleid van de school.

Knelpunten op het gebied van scholing en personeel

Welke knelpunten ervaren scholen bij de vroegschoolse educatie op het gebied van scholing en personeel?

Figuur 4 Knelpunten op het gebied van scholing en personeel 2008/09 (n=314)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Het knelpunt waar relatief de meeste scholen mee kampen is het realiseren van de dubbele bezetting. Dit speelt op bijna de helft van de scholen. Een gebrek aan financiële middelen is voor 37% van de scholen een knelpunt. Bijna een derde heeft te maken met kennisverlies door mobiliteit van geschoold personeel. Ongeveer 16% van de scholen noemt nog andere knelpunten, zoals tijdgebrek voor scholing en te weinig kennis en vaardigheden op het gebied van kleuterontwikkeling bij startend personeel.

2.4 Uitvoeringspraktijk

De scholen die gebruik maken van een VVE-programma, kregen ook een aantal vragen voorgelegd over de uitvoering van VVE in de praktijk. Hoe worden de VVE-gegevens geregistreerd, welk rapportcijfer geven de scholen zichzelf op het gebied van vroegschoolse educatie en wat is de rol van het schoolbestuur bij de uitvoering van vroegschoolse educatie?

Registratie VVE-gegevens

In de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' zijn specifieke afspraken gemaakt ten aanzien van de registratie van opbrengsten. Afsproken is dat besturen van basisscholen in hun leerlingvolgsystemen ten minste de volgende gegevens opnemen:

Bij de instroom in groep 1 indien een leerling VVE heeft gevolgd:

- het aantal maanden VVE dat een leerling heeft gevolgd
- het VVE-programma dat een leerling heeft gevolgd
- de uitkomsten van de toetsen die de leerling heeft afgelegd met het oog op de voortgang in zijn ontwikkeling
- de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling

In de groepen 1 en 2:

- het VVE-programma dat een leerling heeft gevolgd
- de uitkomsten van de toetsen die de leerling heeft afgelegd met het oog op de voortgang in zijn ontwikkeling
- de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling

In groep 4:

- de resultaten van de tussentoetsen van een leerling

Uit de peiling blijkt dat bijna twee derde van de scholen de gegevens over voorschoolse educatie van de toeleverende peuterspeelzalen gebruikt en registreert in hun leerlingvolgsysteem. Ongeveer een derde maakt wel gebruik van de gegevens van toeleverende peuterspeelzalen, maar registreert deze niet in het leerlingvolgsysteem. Ongeveer 4% van de scholen geeft aan dat er geen overdracht is vanuit de peuterspeelzalen.

Aan de scholen die aangaven dat ze de **voorschoolse** gegevens van de peuterspeelzalen in hun leerlingvolgsysteem registreren is gevraagd om welke gegevens het gaat³.

Tabel 5 Registratie van gegevens over de voorschoolse educatie 2008/09 (n=217)

voorschoolse educatie	ja	nee	weet niet
aantal maanden VVE vóór de basisschool	76%	16%	8%
gevolgde VVE-programma	83%	13%	4%
toetsresultaten	72%	19%	8%
sociaal-emotionele ontwikkeling	89%	8%	3%

Het merendeel van de betreffende scholen registreert gegevens over de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling (89%) en het VVE-programma dat een leerling heeft gevolgd (83%). Ruim drie kwart van de scholen registreert het aantal maanden dat een leerling VVE heeft gevolgd vóór de basisschool. De uitkomsten van toetsen die de leerling in de voorschoolse periode heeft afgelegd met het oog op de voortgang in zijn ontwikkeling worden door 72% van de scholen geregistreerd.

Op het gebied van de **vroegschoolse** educatie vindt er door de scholen vooral registratie plaats van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen (85%) en de toetsresultaten (83%). Het gevolgde VVE-programma in groep 1 en 2 wordt minder vaak geregistreerd (68%).

³ Scholen die aangaven geen vroegschoolse gegevens te registreren in hun leerlingvolgsysteem of waarbij geen sprake was van overdracht hebben deze vraag dus niet beantwoord.

Tabel 6 Registratie van gegevens over de vroegschoolse educatie 2008/09 (n=338)

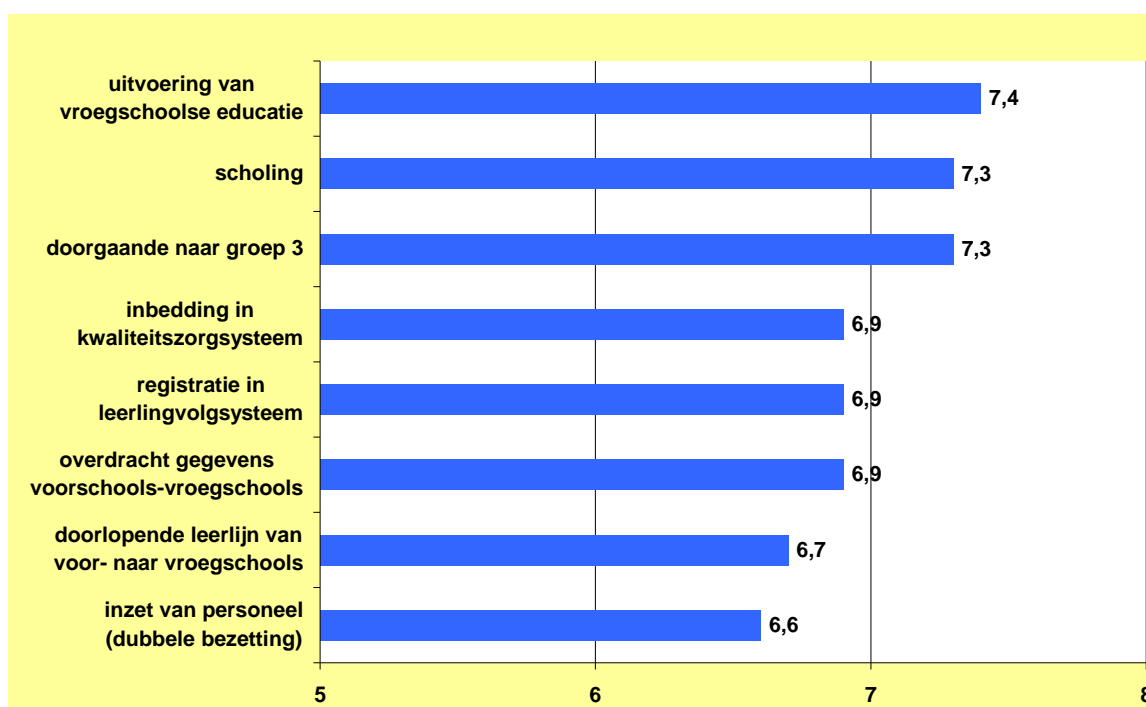
vroegschoolse educatie	ja	nee	weet niet
gevolgde VVE-programma	68%	26%	6%
toetsresultaten	83%	12%	5%
sociaal-emotionele ontwikkeling	85%	13%	2%

Bij de overgrote meerderheid van de scholen maakt het leerlingvolgsysteem deel uit van het kwaliteitszorgsysteem (93%) en op ruim 70% van de scholen maakt vroegschoolse educatie deel uit van het taalbeleidsplan.

Rapportcijfer voor vroegschoolse educatie

De scholen die hebben deelgenomen aan de eerste Focuspeiling geven zichzelf gemiddeld een ruime voldoende op het gebied van vroegschoolse educatie. De scholen geven de uitvoering van de vroegschoolse educatie het hoogste cijfer, gemiddeld een 7,4. Ook op het gebied van scholing en de doorgaande lijn naar groep 3 zijn de scholen tevreden over zichzelf (7,3). Voor de overdracht van gegevens van de voorschoolse naar de vroegschoolse periode, de registratie van vroegschoolse educatie in het leerlingvolgsysteem en de inbedding van vroegschoolse educatie in het kwaliteitszorgsysteem geven de scholen zichzelf net geen 7. De doorlopende leerlijn van voor- naar vroegschoolse krijgt een iets minder goede beoordeling (6,7) en het oordeel over de inzet van personeel, m.n. in het kader van de dubbele bezetting wordt het minst positief beoordeeld (6,6).

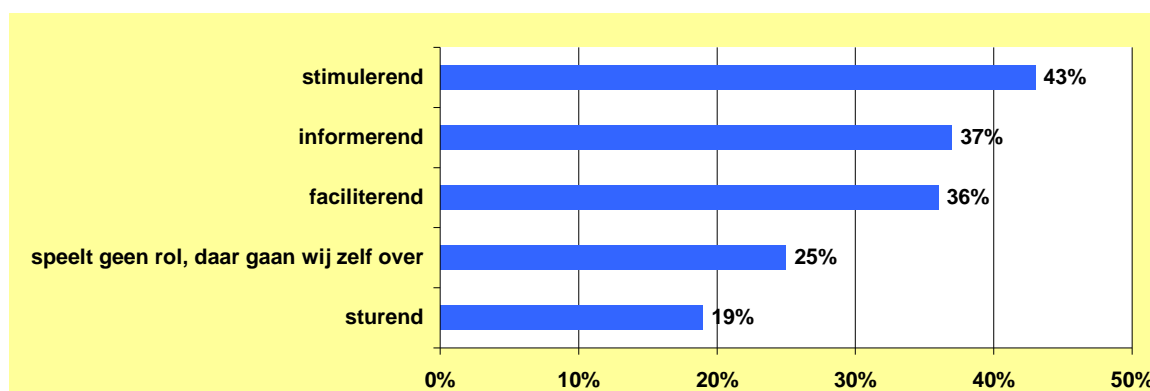
Figuur 5 Rapportcijfers scholen voor vroegschoolse educatie 2008/09 (n=307-328)

Rol schoolbestuur

Wat is volgens de scholen de rol van de schoolbesturen bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie? Bij een aanzienlijk deel van de scholen (43%) speelt het schoolbestuur een stimulerende rol. Daarnaast heeft het schoolbestuur vaak een informerende (37%) en faciliterende rol (36%). Het bestuur heeft volgens de scholen in mindere mate een sturende rol op het gebied van vroegschoolse educatie. Bij een kwart van de scholen speelt het bestuur geen rol bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie.

Figuur 6 Rol schoolbestuur bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie 2008/09 (scholen; n=333)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

2.5 Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009

Met de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009 stelt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap extra (in aanvulling op de reeds versterkte subsidies voor hetzelfde doel) geld ter beschikking (ca. € 7700) om de kwaliteit en het aanbod van vroegschoolse educatie te verhogen en de doorlopende lijn van VVE te versterken. De subsidie is zonder voorafgaande aanvraag aan scholen verstrekt.

Er is een aantal voorwaarden verbonden aan het gebruik van de subsidie. De subsidie kan alleen worden ingezet voor de volgende activiteiten:

- de aanschaf van programma's waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat zij tot positieve resultaten leiden bij het tegengaan en bestrijden van taalachterstand bij kinderen;
- het volgen van trainingen behorende bij deze programma's door schoolpersoneel dat betrokken is bij vroegschoolse educatie;
- activiteiten ter versterking van de doorlopende leerlijn van voor- naar vroegschoolse educatie; en
- meten en registreren van opbrengsten van vroegschoolse educatie, training van schoolpersoneel dat betrokken is bij vroegschoolse educatie om hun interventies af te stemmen op de meetresultaten waardoor de registratie onderdeel uitmaakt van het kwaliteitszorgsysteem binnen de school.

Aan alle deelnemende scholen⁴ is gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie. Driekwart van de ondervraagde scholen zegt hiervan op de hoogte te zijn.

In totaal zegt bijna de helft van scholen de subsidie te hebben ontvangen. Opmerkelijk is dat ruim 30% niet weet of de school de subsidie heeft gekregen. Ongeveer 20% van de scholen in het onderzoek zegt de subsidie níet te hebben ontvangen.

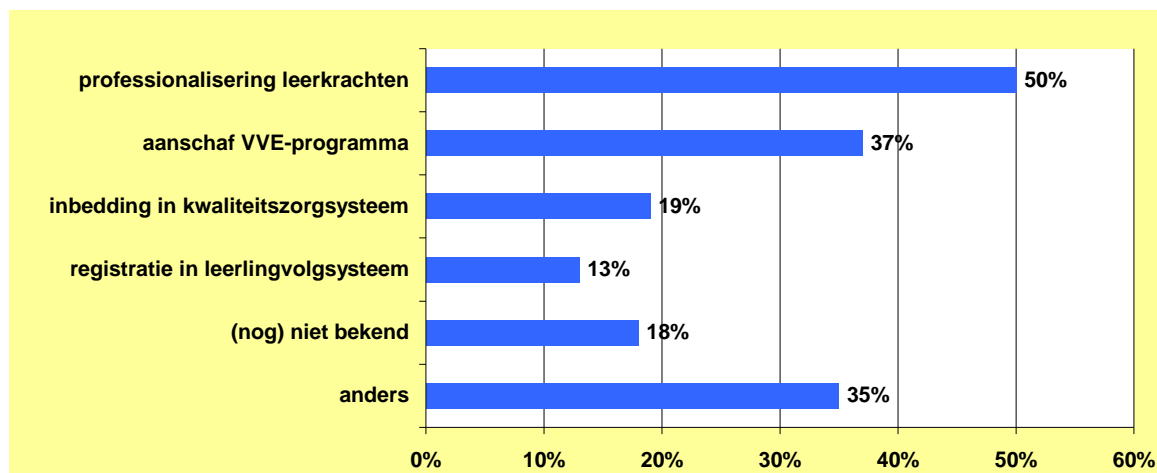
Uit aanvullende analyses blijkt dat de scholen die de subsidie hebben ontvangen ook een hoger percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen hebben dan scholen die de subsidie niet hebben ontvangen (27 vs. 20%).

De scholen die in de peiling hebben aangegeven de subsidie te hebben ontvangen, is gevraagd hoe ze dit extra geld inzetten. De subsidie wordt het vaakst ingezet voor de professionalisering van

⁴ Ongeacht of zij een VVE-programma gebruiken.

leerkrachten op het gebied van vroegschoolse educatie (50%). Daarnaast gebruikt een aanzienlijk deel van de scholen (37%) het geld voor de aanschaf van een VVE-programma. Het geld wordt in mindere mate gebruikt voor de inbedding van vroegschoolse educatie in het kwaliteitszorgsysteem (19%) en de registratie in het leerlingvolgsysteem (13%). Bijna één op de vijf scholen weet (nog) niet hoe ze het extra stimuleringsgeld gaan inzetten. Ruim een derde van de scholen gaf (nog) een andere bestemming voor het geld aan, zoals (aanvullende) VVE-materialen, werken aan de doorlopende lijn en de inzet van extra personeel⁵.

Figuur 7 Benutting van extra geld in kader van de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie door de scholen 2008/09 (n=266)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Het extra geld wordt door 63% van de scholen voor álle kinderen ingezet. Een kwart van de scholen zet het geld alleen voor doelgroepkinderen in. Twaalf procent van de scholen weet niet of het geld specifiek wordt ingezet voor doelgroepkinderen of voor alle kinderen.

Aanvullende analyses laten zien dat scholen die het extra geld alleen voor doelgroepkinderen inzetten, over het algemeen groter zijn (gem. 247 leerlingen) dan scholen die het voor alle kinderen inzetten (gem. 211 leerlingen). Het percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen op school speelt geen rol (in beide gevallen 27%).

Uit de peiling blijkt verder dat de meeste respondenten (71%) niet weten hoeveel geld er op hun school vanuit de lumpsum beschikbaar is voor VVE. Eén op de vijf scholen is hier wel van op de hoogte en 9% geeft aan dat ze geen geld voor VVE ontvangen vanuit de lumpsum.

2.6 Ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

Het ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' biedt scholen en schoolbesturen ondersteuning bij het realiseren van vroegschoolse educatie voor alle doelgroepleerlingen. Het traject is begin 2009 van start gegaan en loopt tot medio 2010.

Uit de eerste Focuspeiling in het voorjaar van 2009 bleek dat 35% van het totaal aantal ondervraagde scholen op de hoogte was van het bestaan van het ondersteuningstraject. De scholen die op de

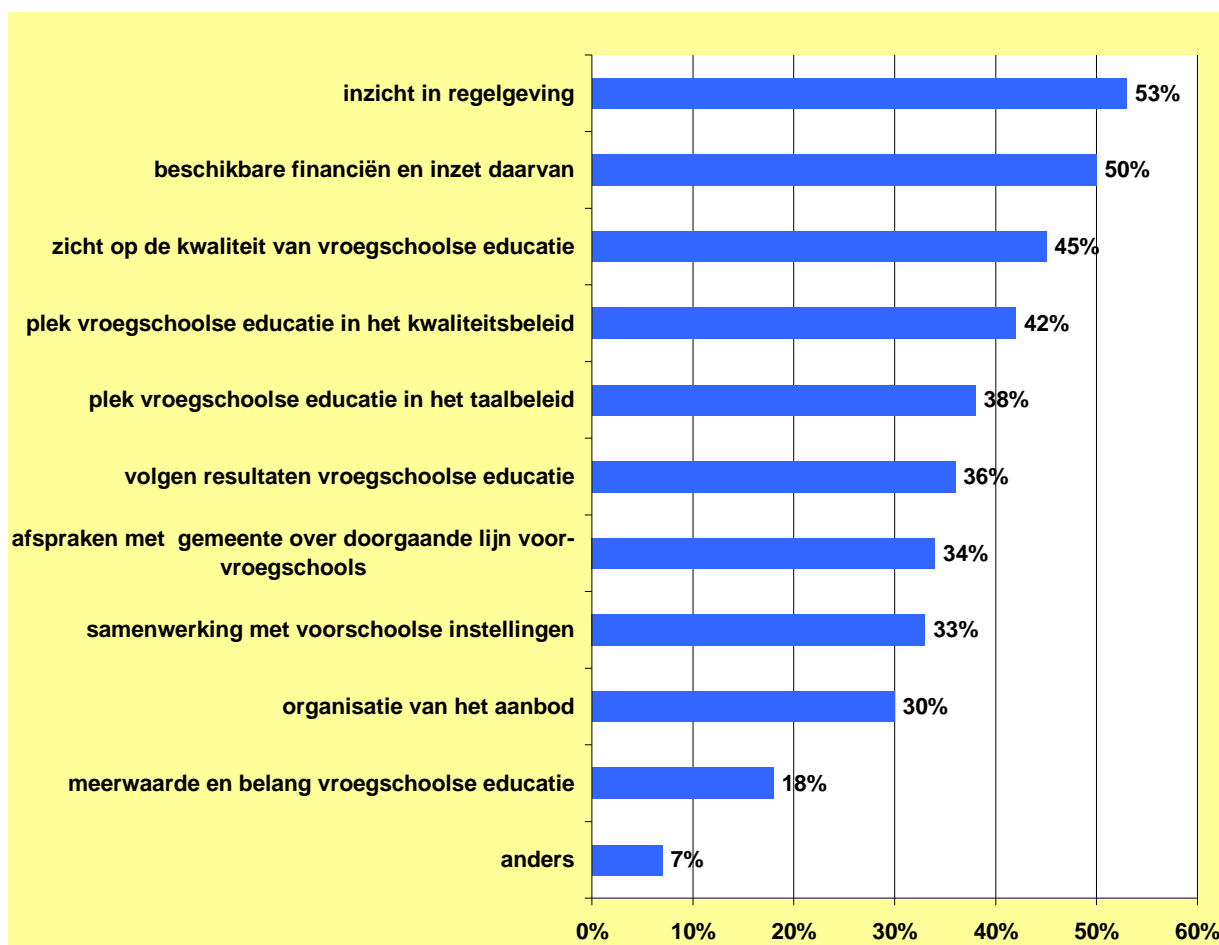
⁵ NB: het stimuleringsgeld is formeel niet bedoeld voor de inzet van extra personeel.

hoogte waren van het ondersteuningstraject hebben een lager percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen dan scholen die niet op de hoogte waren van het ondersteuningstraject (24 vs. 27%).

Ondersteuningsbehoefte

Een belangrijk doel van de Focuspeiling is om de ondersteuningsbehoeften van de scholen in kaart te brengen, zodat het ondersteuningsaanbod hierop kan worden afgestemd.

Figuur 8 Ondersteuningsbehoeften scholen op het gebied van vroegschoolse educatie 2008/09 (n=533)

Uit de peiling blijkt dat er veel behoefte is aan ondersteuning op het gebied van vroegschoolse educatie. Dit geldt voor 82% van de scholen. Er is de meeste behoefte aan ondersteuning op de volgende gebieden:

- inzicht in de regelgeving rond vroegschoolse educatie (53%);
- de beschikbare financiën rond vroegschoolse educatie en de inzet daarvan (50%);
- zicht krijgen op de kwaliteit van vroegschoolse educatie (45%);
- hoe vroegschoolse educatie een plek kan worden gegeven in het kwaliteitsbeleid (42%).

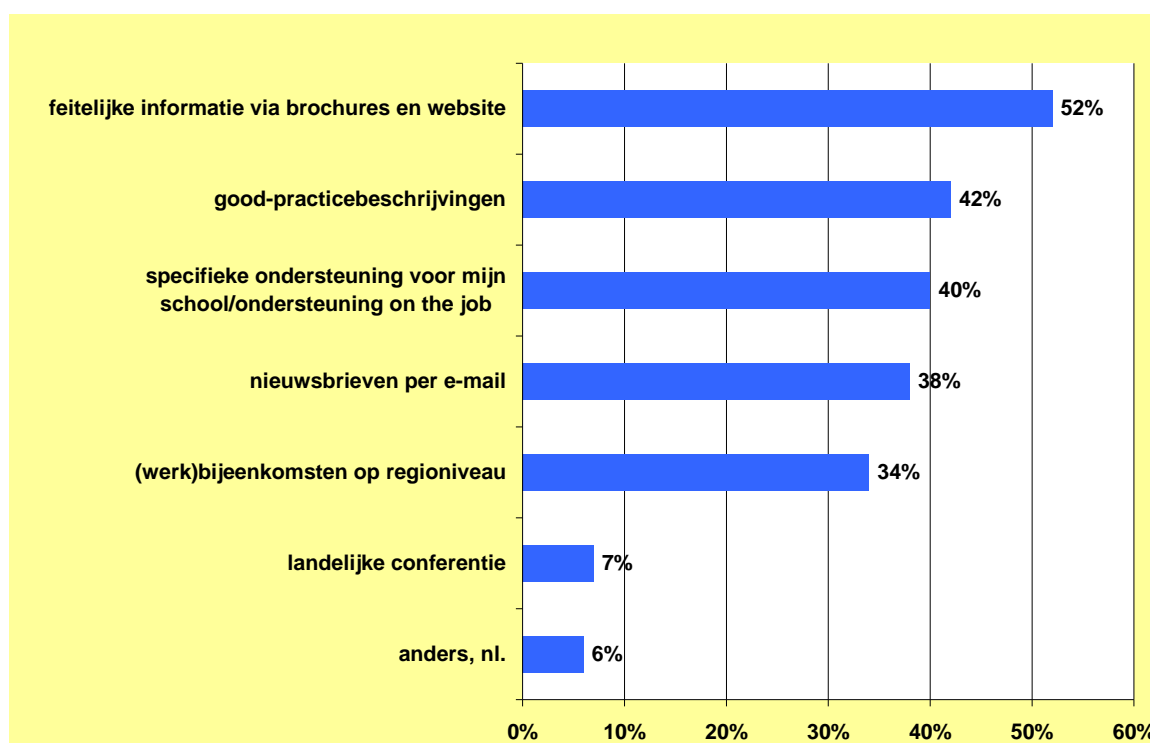
Andere genoemde ondersteuningsbehoeften en vragen van (individuele) scholen op het gebied van vroegschoolse educatie zijn:

- “een databank voor middelen en materialen”
- “hoe kan VVE een goede invulling krijgen binnen een school met nog maar een kleine populatie doelgroepleerlingen? Hoe ga je hierbij om met je dubbele bezetting (die al minder is) en welke scholing hebben de leerkrachten hier specifiek voor nodig?”
- “ondersteuning bij de uitvoering, borging”

Soort ondersteuning

Aan de scholen is gevraagd naar welke vorm van ondersteuning hun voorkeur uitgaat. Scholen hebben de meeste behoefte aan feitelijke informatie via brochures en informatie op websites (52%). Er is ook redelijk veel behoefte aan good-practicebeschrijvingen (42%) en specifieke ondersteuning voor de eigen school of ondersteuning ‘on the job’ (40%). Nieuwsbrieven per e-mail spreken 38% van de scholen aan en bijeenkomsten op regioniveau hebben de voorkeur van ruim een derde van de scholen. Er is weinig behoefte aan een landelijke conferentie (7%). Zo'n 6% noemt nog andere vormen van ondersteuning. Hieruit komt vooral naar voren dat er behoefte is aan concrete ondersteuning (“geen praatjes, maar mensen op de WERKvloer”) en overleg op gemeentelijk niveau.

Figuur 9 Geprefereerde ondersteuningsvormen door de scholen 2008/09 (n=438)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Aan het slot van de vragenlijst konden de scholen nog aanvullende opmerkingen kwijt over vroegschoolse educatie. De opmerkingen hebben vaak betrekking op financiële aspecten van de regeling en de voorwaarden om ervoor in aanmerking te komen. Daarnaast wordt er gewezen op de kwaliteit van VVE, vooral ook van het voorschoolse deel. Hieronder vermelden we een selectie van de antwoorden die zijn gegeven.

- *“Het is jammer dat de gewichtenregeling is gekoppeld aan een aantal. Wij hebben wel een doelgroep van kinderen en ouders die daarvoor in aanmerking komen maar te weinig. Vallen buiten de boot.”*
- *“Ik ben groepsleerkracht en VVE coördinator. In het verleden kregen wij meer geld om de groepen meerdere dagdelen te ondersteunen. Nu wordt de geldkraan dichtgedraaid en vervalt de ondersteuning, en daarmee dus ook de kracht van VVE.”*
- *“M.b.t. de inzet van de stimuleringsgelden: (€ 7700,00): bijzonder jammer dat daar waar al veel voorwaarden vervuld zijn het geld niet ingezet mag worden op dubbele bezetting van de groepen (tutoruren). Gemiste kans!”*
- *“Wij zijn nog erg zoekende naar het juiste programma en hoe die in te zetten. Wat past het beste bij onze populatie. Ook vraagt zo'n programma veel van de mensen die het moeten gaan doen (cursussen e.d.).”*
- *“Er zou ook eens gekeken moeten worden naar de kwaliteit van de leidsters van de peuterspeelzalen. Er zijn leidsters die de Nederlandse taal slecht beheersen.”*

3 Schoolbesturen

In dit hoofdstuk gaan we in op de resultaten van de Focuspeiling bij de besturen. In paragraaf 3.1 bespreken we de bekendheid van de besturen met de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'. In paragraaf 3.2 gaan we in op het belang en de kwaliteit van vroegschoolse educatie en de rol die de schoolbesturen hierin spelen. In paragraaf 3.3 en 3.4 gaan we achtereenvolgens in op financiële aspecten en op afspraken die de schoolbesturen hebben gemaakt op het gebied van vroegschoolse educatie. Paragraaf 3.5 bespreekt door de schoolbesturen ervaren knelpunten in de uitvoering van vroegschoolse educatie. De ondersteuningsbehoeften van de schoolbesturen op het gebied van vroegschoolse educatie worden beschreven in paragraaf 3.6.

3.1 Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

Hoe bekend is de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' bij de schoolbesturen? Ruim 60% van de schoolbesturen kent de doelen die in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' staan. De agenda staat daarmee bij de besturen iets meer op het netvlies dan bij de scholen, waar 56% bekend was met de doelstellingen van de agenda.

In een verdiepende analyse is gekeken naar de rol van het aantal OAB-scholen dat de schoolbesturen onder hun beheer hebben. Hieruit blijkt dat de besturen die bekend zijn met de doelen van de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' gemiddeld méér OAB-scholen onder hun beheer hebben (6,5) dan scholen die niet bekend zijn met de doelen van de Focusagenda (3,5).

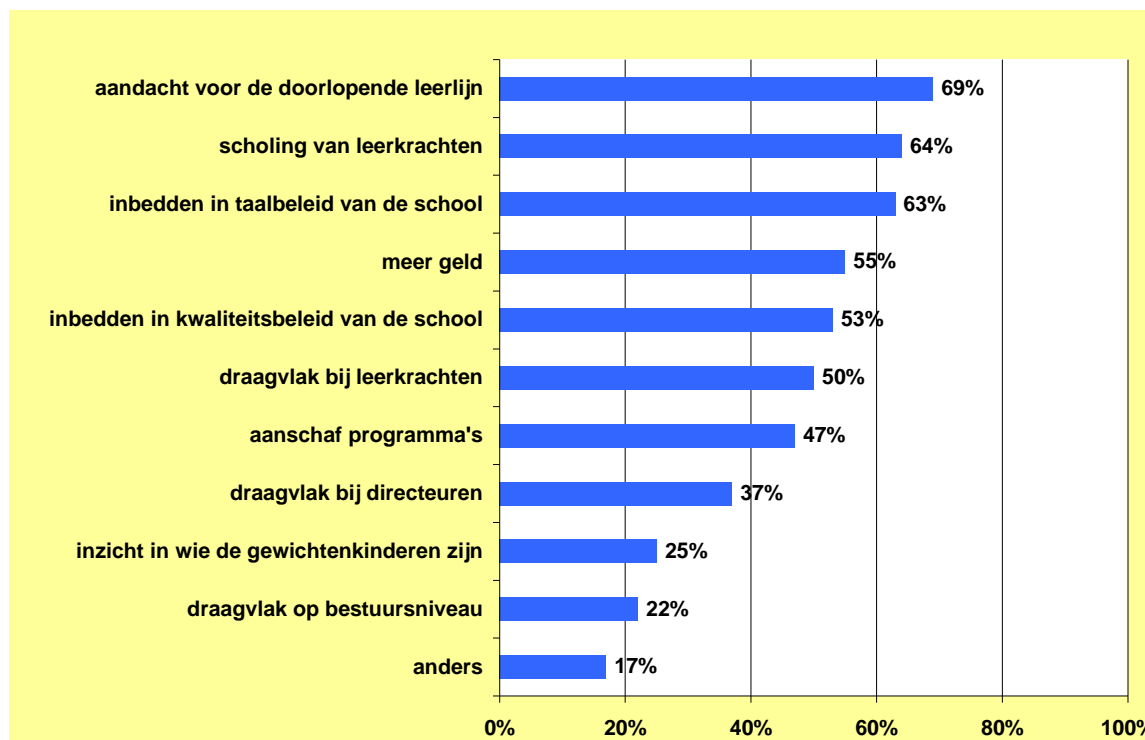
Meer dan drie kwart van de schoolbesturen acht de doelstelling van vier dagdelen kwalitatief goede VVE voor gewichtenleerlingen en een doorlopende leerlijn ook haalbaar voor het eigen schoolbestuur. De scholen waren hier wat voorzichtiger in. Daar achtte bijna twee derde van de respondenten de doelstellingen haalbaar. Schoolbesturen met een groter aantal OAB-scholen achten de doelstellingen even haalbaar als schoolbesturen met een kleiner aantal OAB-scholen.

3.2 Kwaliteit en belang vroegschoolse educatie

De schoolbesturen is gevraagd wat zij voor hun scholen nog nodig achten is om alle gewichtenkinderen kwalitatief goede vroegschoolse educatie aan te kunnen bieden. Uit de Focuspeiling blijkt dat de aandacht zich volgens de schoolbesturen vooral moet richten op:

- de doorlopende leerlijn (69%)
- scholing van leerkrachten (64%)
- inbedden in taalbeleid van de school (63%)
- meer geld (55%)
- de inbedding in het kwaliteitsbeleid (53%)
- draagvlak bij leerkrachten (50%).

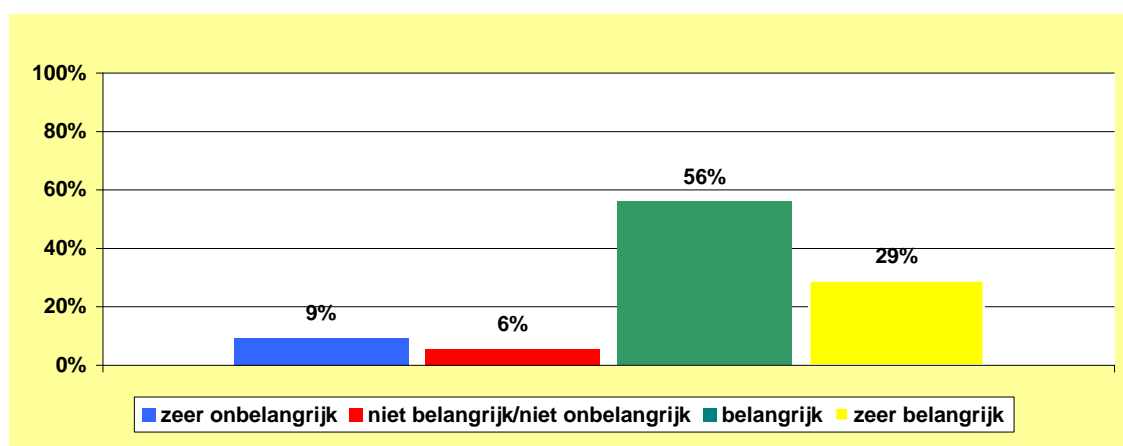
Figuur 10 Wat is er nog voor nodig om alle gewichtskinderen kwalitatief goede vroegschoolse educatie aan te bieden? (schoolbesturen 2008/09; n=107)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Uit de Focuspeiling blijkt verder dat een meerderheid van de schoolbesturen vroegschoolse educatie belangrijk vindt (56%). Bijna 30% van de besturen acht vroegschoolse educatie zeer belangrijk.

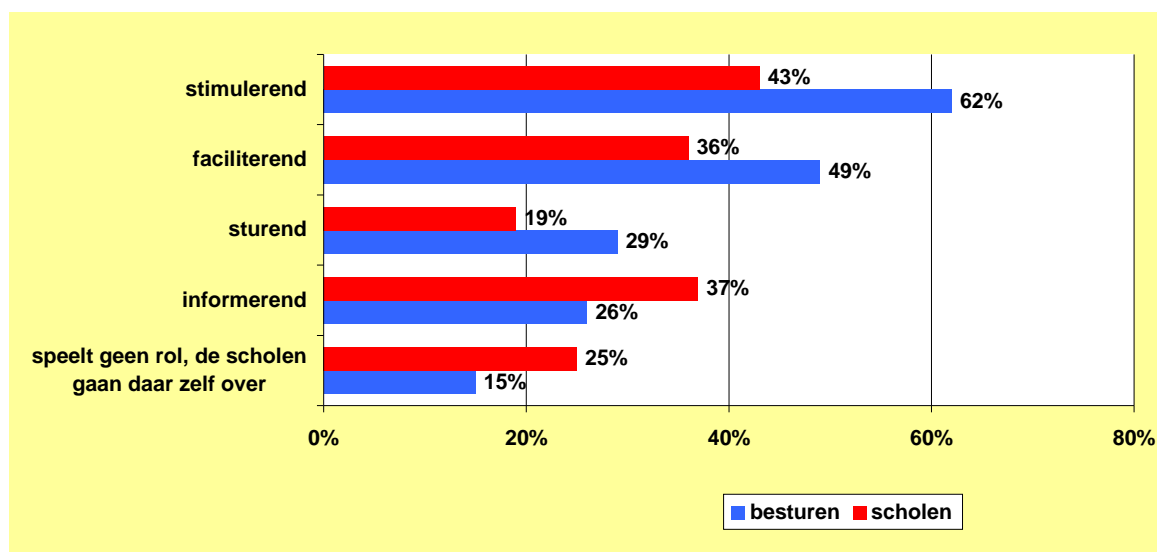
Figuur 11 Belang van vroegschoolse educatie voor schoolbesturen 2008/09 (n=121)*

Rol schoolbestuur

De schoolbesturen geven aan dat ze vooral een stimulerende (62%) en faciliterende rol (49%) spelen bij de uitvoering en organisatie van vroegschoolse educatie. Bijna 30% zegt een sturende rol te hebben en ruim een kwart een informerende rol. Nog eens 15% van de schoolbesturen zegt geen rol te spelen bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie. Ter vergelijking zijn in onderstaande figuur ook de antwoorden van de scholen op deze vraag opgenomen.

Figuur 12 Rol schoolbestuur bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie 2008/09 (besturen n=107; scholen n=333)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

De scholen schatten over het algemeen de stimulerende, faciliterende en sturende rol van de schoolbesturen kleiner in dan dat de besturen zelf doen. De scholen vinden vaker dan de schoolbesturen dat deze een informerende rol hebben. Opmerkelijk is dat de scholen vaker aangeven dan de besturen dat het schoolbestuur helemaal geen rol speelt bij de uitvoering/organisatie van vroegschoolse educatie (25% vs. 15%).

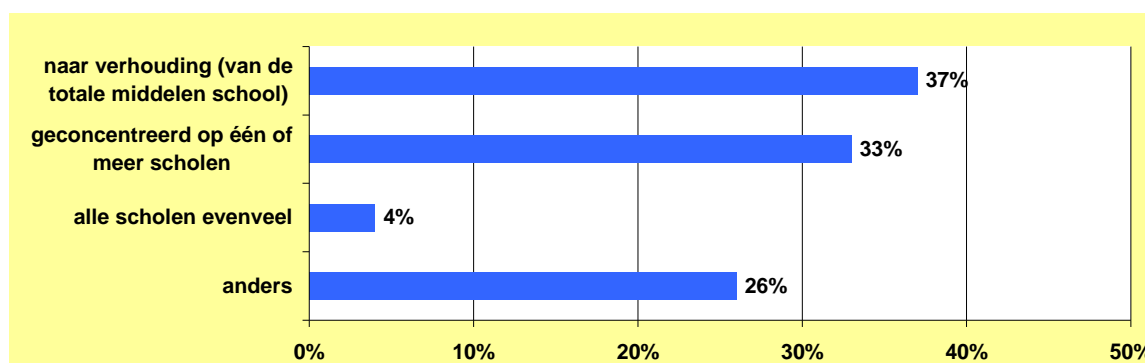
3.3 Financiën

Gewichtenmiddelen

De meerderheid van de schoolbesturen (80%) weet (ongeveer) hoeveel geld men binnen de lumpsum aan gewichtenmiddelen (OAB) ontvangt. Drie procent zegt geen gewichtenmiddelen te ontvangen en 17% weet het niet.

De verdeling van de gewichtenmiddelen is wisselend. Circa 37% van de schoolbesturen verdeelt de OAB-middelen naar verhouding van de totale middelen voor de school. Bij een derde van de scholen zijn de OAB-middelen geconcentreerd op één of meer scholen. Een klein deel (4%) verdeelt de OAB-middelen gelijkmatig over de scholen. Een kwart van de schoolbesturen verdeelt de OAB-middelen op een andere wijze. Het gaat hier relatief vaak om éénpitters, waar natuurlijk geen verdeling hoeft plaats te vinden. Verder hebben sommige schoolbesturen een eigen verdeelmodel.

Figuur 13 Verdeling van de OAB-middelen over de scholen volgens de schoolbesturen 2008/09 (n=84)*

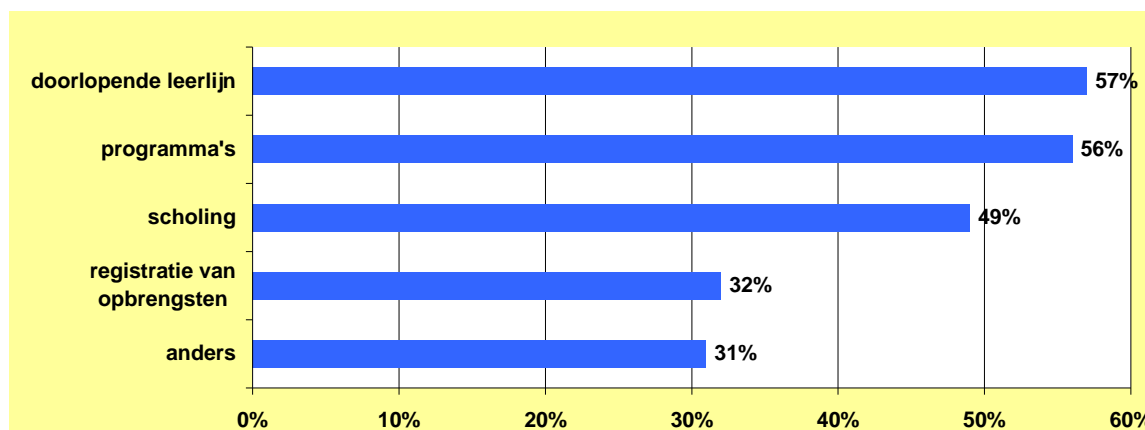

Bijna 10% van de schoolbesturen weet niet of de gewichtenmiddelen voor vroegschoolse educatie worden ingezet. Van de schoolbesturen die de bestemming van de gewichtenmiddelen wel weten, zet ruim 30% de gewichtenmiddelen in zijn geheel in voor vroegschoolse educatie. Ruim een derde zet de gewichtenmiddelen voor een groot deel in voor vroegschoolse educatie (>60% van de middelen) en 30% voor een kleiner deel (10-60% van de middelen). Slechts 5% van de schoolbesturen zet de middelen niet of nauwelijks in voor vroegschoolse educatie.

Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009

Hoe bekend zijn de schoolbesturen met de Stimuleringsregeling 2008/09? De meeste besturen (89%) zijn ervan op de hoogte dat er extra gelden zijn uitgekeerd voor vroegschoolse educatie in het kader van deze regeling. Ruim 20% van de schoolbesturen weet echter niet waarvoor het geld door de scholen wordt ingezet. Bij de schoolbesturen die het wel weten, zegt 57% dat het geld voor de doorlopende leerlijn wordt ingezet en 56% geeft aan dat het voor de aanschaf van VVE-programma's wordt ingezet.

Figuur 14 Inzet van subsidie door scholen volgens schoolbesturen 2008/09 (n=84)*

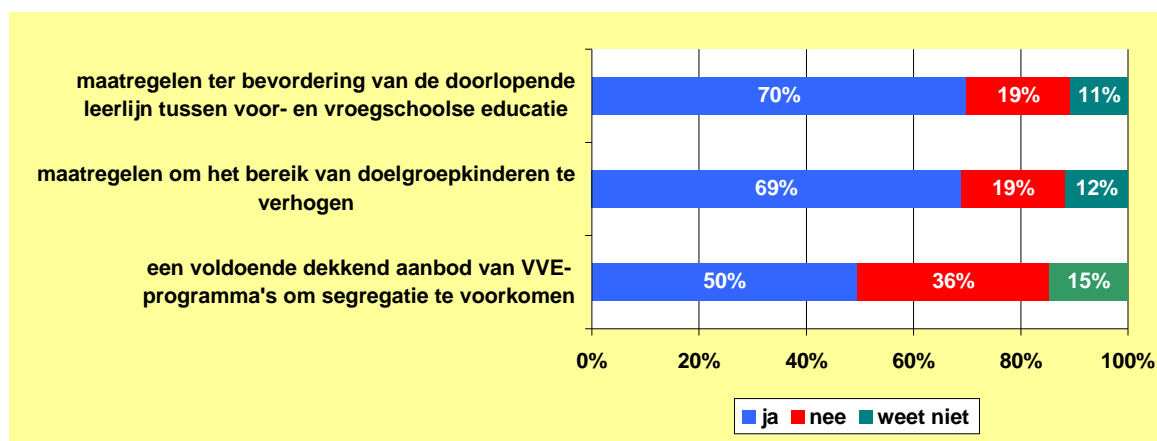
* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Bijna de helft (47%) van de schoolbesturen beschikt over aanvullende gelden die worden ingezet voor vroegschoolse educatie, zoals geld van de gemeente. Zo'n 42% beschikt niet over aanvullende gelden en ruim 10% van de schoolbesturen weet niet of er aanvullende gelden worden ingezet voor vroegschoolse educatie.

3.4 Afspraken met gemeente(n)

Welke afspraken hebben de schoolbesturen gemaakt met de gemeente(n) op het gebied van vroegschoolse educatie?

Figuur 15 (LEA-) afspraken tussen schoolbestuur en gemeente(n) 2008/09 (n=103)*

Circa 70% van de schoolbesturen heeft – al dan niet in het kader van de Lokale Educatieve Agenda (LEA) – op gemeentelijk niveau afspraken gemaakt over maatregelen om de doorlopende leerlijn tussen voor- en vroegschoolse educatie te bevorderen en maatregelen om het bereik van doelgroepkinderen te bevorderen. De helft van de schoolbesturen heeft afspraken gemaakt over een voldoende dekkend aanbod van VVE-programma's om segregatie te voorkomen. Opvallend is dat 11-15% van de schoolbesturen aangeeft niet te weten of er afspraken zijn gemaakt op VVE-gebied met de gemeenten (figuur 15).

Bijna twee derde van de schoolbesturen (65%) is (zeer) tevreden over de afstemming met de gemeente(n). Een kwart is enigszins tevreden en 9% is niet tevreden. Schoolbesturen die niet of enigszins tevreden zijn noemen bijv. een gebrek aan transparantie, visie of middelen bij de gemeente of het feit dat er geen afstemming is, zoals wordt geïllustreerd in de volgende citaten:

- *“Er is te weinig afstemming en transparantie. De gelden komen lang niet altijd daar waar bedoeld. Jammer voor ons, vreselijk voor kinderen.”*
- *“Er wordt naar de mening van het schoolbestuur nog te weinig integraal gedacht. De discussie gaat meer over geld, dan over inhoud.”*
- *“De gemeente heeft financiering bij tekorten op de vroegschoolprojecten beëindigd; continuering vanaf 2010 zal opnieuw vorm moeten krijgen; m.n. bij de organisatie van peuterspeelzalen zijn nauwelijks faciliteiten voor de leidsters t.b.v. overleg/overdracht.”*
- *VVE middelen zijn voor de gemeente dermate laag dat we het gevoel hebben te klein te zijn voor tafellaken en te groot voor servet. Het loont nauwelijks de moeite gezien het bedrag wat beschikbaar is.”*

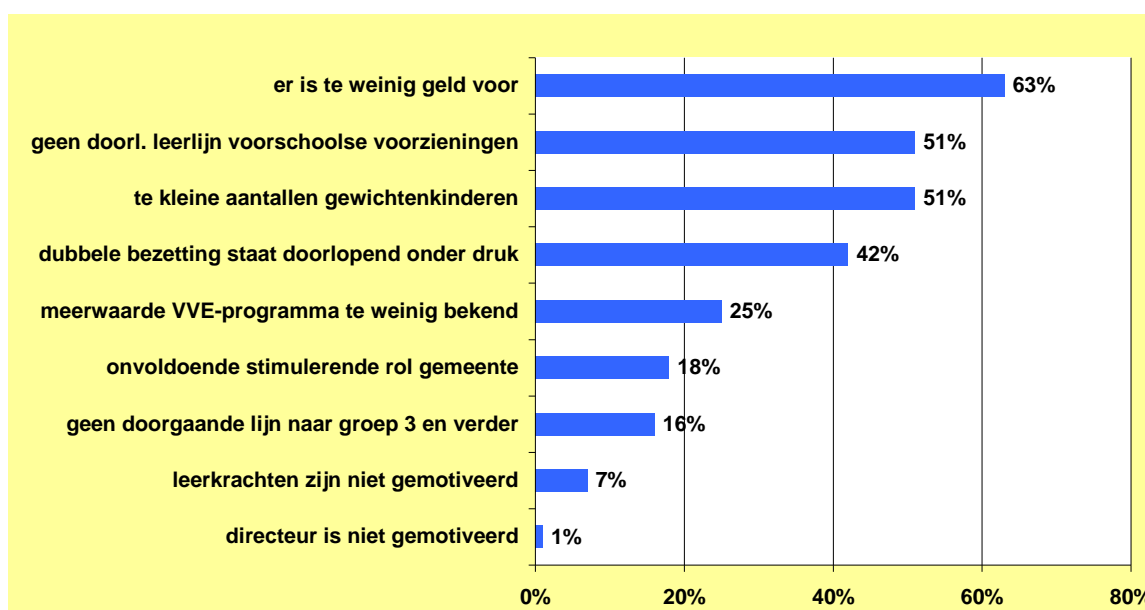
De helft van de schoolbesturen geeft aan op één lijn te zitten met de betrokken gemeente(n) bij de inhoudelijke vormgeving en praktische uitvoering van de voor- en vroegschoolse educatie. Voor 45% van de schoolbesturen is dit wisselend het geval (soms wel, soms niet op één lijn). Slechts 5% van de schoolbesturen geeft aan niet op één lijn te zitten met de gemeente(n).

3.5 Knelpunten in de uitvoering van vroegschoolse educatie

Het merendeel van de vertegenwoordigers van de schoolbesturen (92%) ziet één of meer knelpunten in de uitvoering van vroegschoolse educatie. De vier grootste knelpunten zijn:

- te weinig geld (63%)
- geen doorlopende leerlijn met peuterspeelzalen en kinderdagverblijven (51%)
- kleine aantallen gewichtenleerlingen, waardoor er weinig noodzaak is voor een VVE-programma (51%)
- het realiseren van een dubbele bezetting (twee leerkrachten op één groep) (42%).

Figuur 16 Knelpunten in de uitvoering van vroegschoolse educatie (n=95)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

3.6 Ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

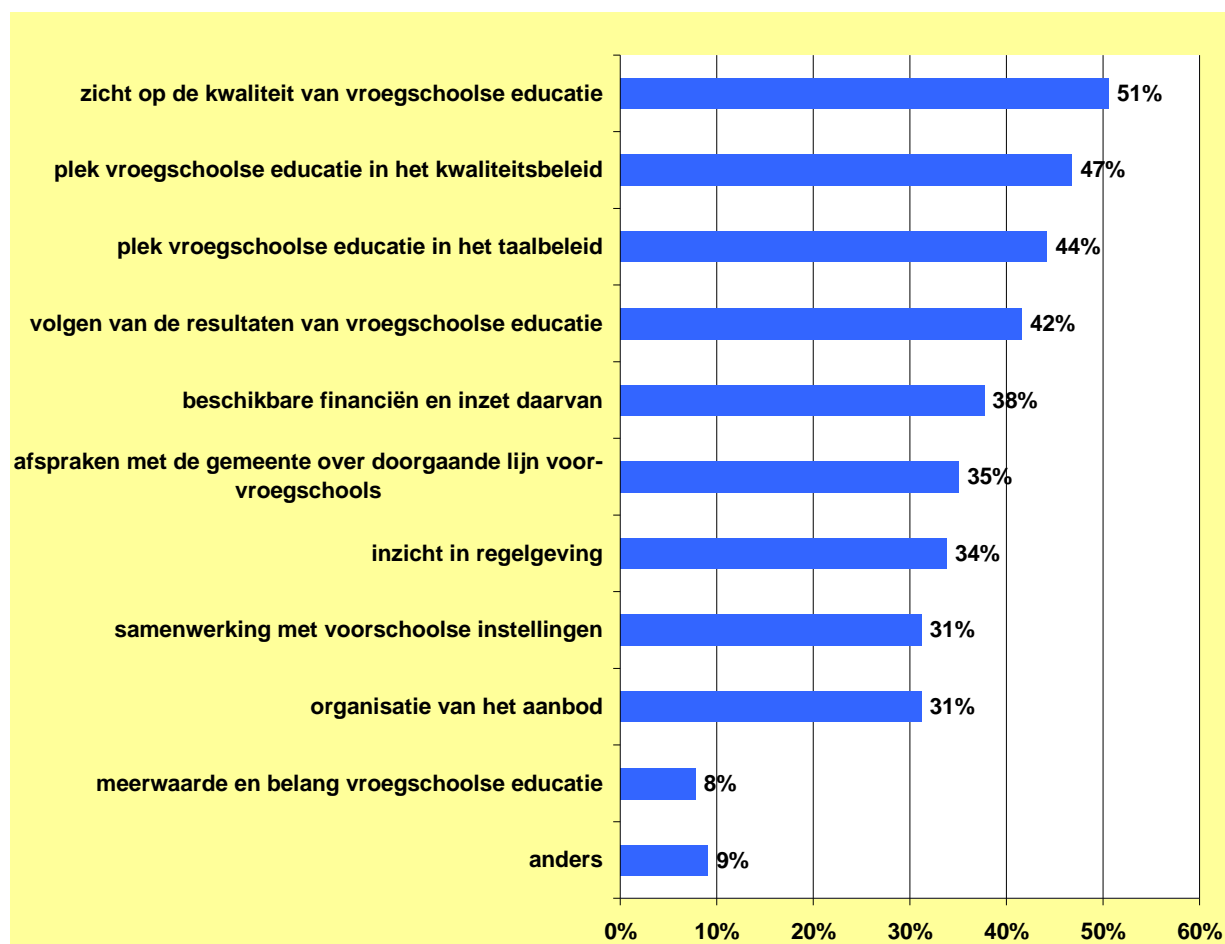
Ondersteuningsbehoefte

Bijna 30% van de schoolbesturen bleek bij deze eerste Focuspeiling op de hoogte te zijn van het bestaan van het ondersteuningstraject bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'. Bij de scholen was de bekendheid met het ondersteuningstraject wat groter (35%) dan bij de schoolbesturen. Uit aanvullende analyses blijkt dat schoolbesturen die bekend zijn met het ondersteuningstraject gemiddeld méér OAB-scholen onder hun beheer (9) hebben dan scholen die niet bekend zijn met het ondersteuningstraject (4,2).

Driekwart van de schoolbesturen heeft behoefte aan ondersteuning op het gebied van vroegschoolse educatie. De betreffende schoolbesturen hebben vooral behoefte aan ondersteuning wat betreft de kwaliteit van vroegschoolse educatie: 51% van de schoolbesturen wil hier meer zicht op krijgen en 47% wil meer weten over hoe ze vroegschoolse educatie een plek kunnen geven in het kwaliteitsbeleid (47%). Er is ook relatief veel behoefte aan ondersteuning bij de inbedding van vroegschoolse educatie in het taalbeleid (44%) en het volgen van de resultaten van vroegschoolse educatie (42%). De ondersteuningsbehoefte van de schoolbesturen is iets anders dan die van de

scholen. De scholen hebben relatief de meeste behoefte aan inzicht in regelgeving (53%) en beschikbare financiën rond vroegschoolse educatie en de inzet daarvan (50%).

Figuur 17 Ondersteuningsbehoeften van schoolbesturen bij de uitvoering van vroegschoolse educatie (n=77)*

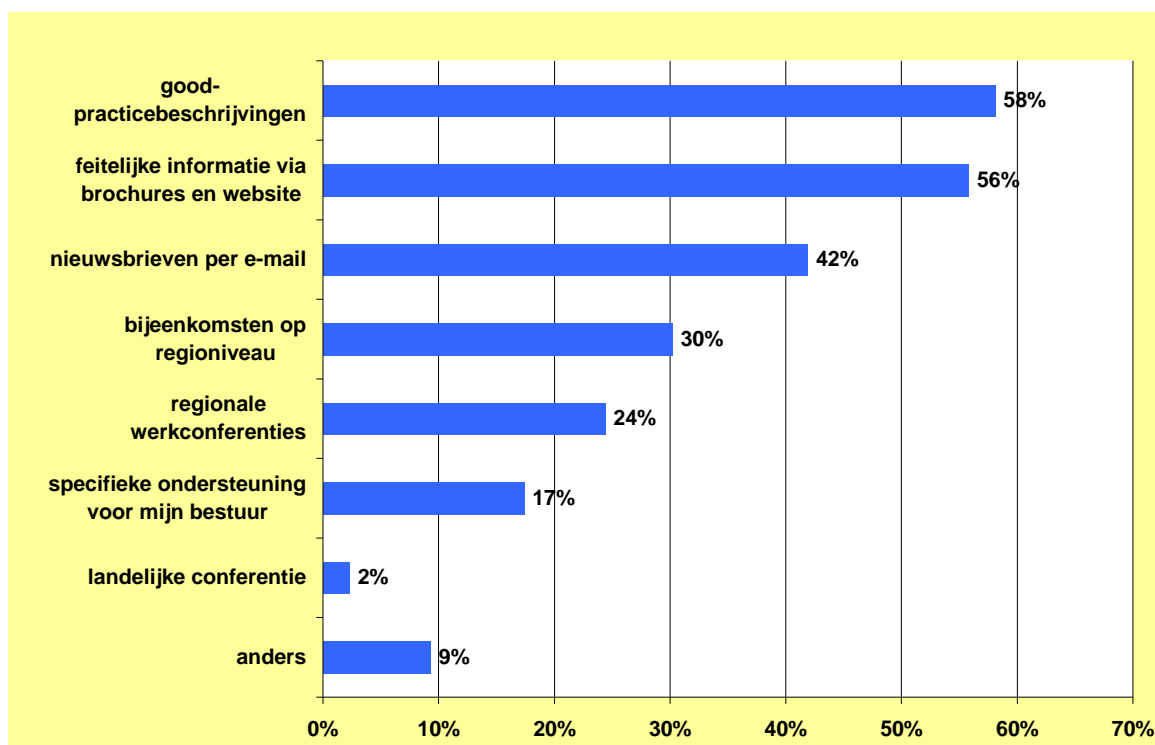

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Soort ondersteuning

De schoolbesturen hebben de meeste behoefte aan ondersteuning via beschrijvingen van *good practices* (58%) en feitelijke informatie via brochures en websites (56%). Bij de scholen waren dit ook de favoriete ondersteuningsvormen, maar lagen de voorkeuren net andersom (meer behoefte aan informatievoorziening via brochures en website dan via good-practicebeschrijvingen). Ruim 40% van de schoolbesturen heeft behoefte aan ondersteuning via e-mailnieuwsbrieven. Dertig procent heeft een voorkeur voor bijeenkomsten op regioniveau en bijna een kwart voor regionale werkconferenties. Aan specifieke ondersteuning voor het eigen bestuur heeft 17% behoefte. Er is weinig behoefte (2%) aan een landelijke conferentie over vroegschoolse educatie. Schoolbesturen die nog andere vormen van ondersteuning zoeken, noemen bijvoorbeeld een telefonische helpdesk en ondersteuning via een onderwijsbegeleidingsdienst.

Figuur 18 Geprefereerde ondersteuningsvormen door de schoolbesturen 2008/09 (n=86)*

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

4 Samenvatting en conclusie

In het najaar van 2008 hebben het ministerie van OCW, de PO-raad, de besturenorganisaties, de vakorganisaties en de VNG afspraken gemaakt over het verhogen van de kwaliteit en het aanbod van vroegschoolse educatie en het bevorderen van de doorlopende leerlijn. Deze afspraken zijn vastgelegd in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'. Middels een ondersteuningstraject, dat wordt uitgevoerd door Oberon, worden scholen en schoolbesturen geholpen om vroegschoolse educatie een goede plek te geven.

In het kader van het ondersteuningstraject heeft in het voorjaar van 2009 een eerste *Focuspeiling* plaatsgevonden. De peiling bestond uit een internetenquête en telefonische enquête onder een steekproef van OAB-scholen⁶ en een internetenquête onder alle schoolbesturen met OAB-scholen onder hun beheer. Doel van de peiling was het in kaart brengen van de stand van zaken rond de uitvoering van vroegschoolse educatie en de ondersteuningsbehoeften van scholen en schoolbesturen.

Aan de eerste Focuspeiling hebben 561 OAB-scholen en 121 schoolbesturen deelgenomen, een respons van respectievelijk 39% en 19%. De OAB-scholen die aan de peiling hebben deelgenomen zijn representatief voor de totale steekproef wat betreft de onderzochte achtergrondvariabelen schoolgrootte, aantal VVE-leerlingen, percentage gewichtenleerlingen en percentage 4- en 5-jarige gewichtenleerlingen. Bij de schoolbesturen hebben relatief wat meer besturen deelgenomen die een groter aantal OAB-scholen onder hun beheer hebben en wat meer besturen met een openbare of rooms-katholieke signatuur. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de resultaten.

4.1 Samenvatting

We zetten de belangrijkste resultaten van de eerste Focuspeiling hieronder op een rij.⁷

Gebruik VVE-programma

Zo'n 60% van de OAB-scholen gebruikt een VVE-programma, al blijkt uit de peiling ook dat de scholen niet altijd op de hoogte zijn van wat een VVE-programma is. VVE-programma's worden vaker gebruikt door scholen met een hoger aantal gewichtenleerlingen. De belangrijkste reden waarom scholen niet (meer) met een VVE-programma werken is dan ook omdat dit niet (meer) nodig is vanwege een beperkt aantal doelgroepkinderen. Ruim 60% van de scholen die een VVE-programma gebruiken, stelt de eis dat de leerkrachten hierin geschoold en gecertificeerd zijn. Op bijna 40% van deze scholen zijn alle leerkrachten in groep 1 en 2 al in het bezit van een VVE-certificaat.

Agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'

56% van de scholen en 60% van de schoolbesturen is bekend met de doelen die worden gesteld in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'. Bijna 62% van de scholen acht de doelstellingen die wordt gesteld in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' ook haalbaar; tegenover ruim 75% van de schoolbesturen.

⁶ Het gaat hier om de helft van alle OAB-scholen in Nederland. De andere helft is benaderd voor de VVE-monitor van Sardes die vrijwel gelijktijdig werd uitgevoerd.

⁷ De scholen en schoolbesturen hebben deels dezelfde of vergelijkbare vragen voorgelegd gekregen. Daar waar mogelijk worden de resultaten van de scholen en de schoolbesturen met elkaar vergeleken.

Registratie VVE-gegevens

Bijna twee derde van de scholen registreert gegevens over *voorschoolse educatie* van de toeleverende peuterspeelzalen in hun leerlingvolgsysteem. Ruim 80% van de scholen registreert gegevens over de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen en het VVE-programma dat is gevolgd. Het aantal maanden VVE voor de basisschool en de toetsresultaten worden door circa drie kwart van de scholen geregistreerd.

Op het gebied van *vroegschoolse educatie* worden vooral de toetsresultaten en gegevens over de sociaal-emotionele ontwikkeling geregistreerd (door ruim 80% van de scholen). Het gevolgde VVE-programma wordt nog minder vaak geregistreerd (68%).

Afspraken met gemeente(n)

Ongeveer 70% van de schoolbesturen heeft op gemeentelijk niveau afspraken gemaakt over de doorlopende leerlijn tussen voorschoolse en vroegschoolse educatie en over maatregelen om het bereik van doelgroepkinderen te bevorderen. De helft van de schoolbesturen heeft afspraken gemaakt over een voldoende dekkend aanbod van VVE-programma's ter bestrijding van segregatie. Bijna twee derde van de schoolbesturen is tevreden tot zeer tevreden over de afstemming met de betrokken gemeente(n) en men zit over het algemeen ook op één lijn wat betreft de inhoudelijke vormgeving en praktische uitvoering van VVE.

Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie 2008-2009

Driekwart van de ondervraagde scholen is op de hoogte van de Stimuleringsregeling vroegschoolse educatie. Bijna de helft van de scholen zegt deze subsidie ook te hebben ontvangen. Opmerkelijk is dat ruim 30% van de scholen niet weet of ze de subsidie hebben gekregen. De schoolbesturen zijn iets vaker op de hoogte van de Stimuleringsregeling (89%).

Volgens de scholen wordt de subsidie het vaakst ingezet voor de professionalisering van leerkrachten (50%) en de aanschaf van een VVE-programma (37%). De besturen zijn van mening dat de subsidie het vaakst wordt ingezet voor de doorlopende leerlijn (57%) en de aanschaf van VVE-programma's (56%). Scholing wordt door 49% van de schoolbesturen als bestemming voor de subsidie gegeven.

Knelpunten

De belangrijkste knelpunten voor de scholen bij de uitvoering van vroegschoolse educatie zijn het realiseren van de dubbele bezetting (47%) en geldgebrek (37%). Voor de schoolbesturen is een gebrek aan financiële middelen het grootste knelpunt (62%). Voor ruim de helft van de schoolbesturen zijn ook het ontbreken van een doorlopende leerlijn met voorschoolse voorzieningen en te kleine aantallen gewichtenleerlingen om een VVE-programma uit te voeren een probleem.

Ondanks de ervaren knelpunten geven de ondervraagde scholen zichzelf gemiddeld een ruime voldoende op het gebied van vroegschoolse educatie, met name wat betreft de uitvoering van vroegschoolse educatie (7,4), scholing (7,3) en de doorgaande lijn naar groep 3 (7,3).

Ondersteuningsbehoeften

Het ondersteuningstraject voor scholen en schoolbesturen bij de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie' is begin 2009 van start gegaan. Bij de eerste Focuspeiling in het voorjaar van 2009 bleek 35% van de scholen en 29% van de schoolbesturen op de hoogte te zijn van het bestaan van dit traject. Uit de peiling blijkt er onder scholen en besturen veel behoefte is aan ondersteuning op het gebied van vroegschoolse educatie (resp. 82% en 75%). Bij de scholen gaat het met name om meer inzicht in de regelgeving rond vroegschoolse educatie en de beschikbare financiën rond vroegschoolse educatie en de inzet daarvan. De schoolbesturen hebben vooral behoefte aan ondersteuning bij het kwaliteitsbeleid rond vroegschoolse educatie.

4.2 Conclusie

We kunnen concluderen dat het ondersteuningstraject voorziet in een behoefte bij de scholen en schoolbesturen. Mede op basis van de resultaten van deze eerste Focuspeiling zal het ondersteuningstraject voor scholen en schoolbesturen verder vorm worden gegeven. De tweede Focuspeiling in het voorjaar van 2010 zal meer inzicht geven in de verdere ontwikkeling van vroegschoolse educatie in het basisonderwijs en de afspraken die zijn gemaakt in de agenda 'Focus op vroegschoolse educatie'.